

АМЦАБЗ

№ 2, 2017

Март 8

Амра здақәа ирҕаҕхаз ашәаҕыҕаҕаҕ рыбҕыы иатцәақәеи рышәт быбышқәеи цәырган улаҕш адәы иузықәымго аҕшзахара иалагеит.

Ааҕын аччаҕшь рҕалашоит ашәаҕыҕаҕаҕ реиҕш ауааҕыы. Уи иацу агәыргъара, алахҕыхра ханартәаарц азы акәхап ҕшзара згым ханацәеи хандуцәеи, хәхәшьцәеи мыш хамтан дара иртәыз хәа Март 8 зырзбазгыы. Шәтыла иҕычоу ари амш аҕны адунеи ахы-атцыхәа инхо ахәсақәа зегь ирыдырныхәалоит ааҕын мыш иалиааз ари аныхәа ссир. Аҕсны, хара хҕы акәзар, ирхаштзом ари амш азы зегь реиҕа игәыку Ан, Анду рыдныхәалара. Ан лыразра, лыхаара, лгәыблра ирдырганы ашәт шытцәрақәа лызнаргоит лхы-лыҕсы зықәцаны илаазо лыхшара, лыуа, лҕахыра. Харгыы халахәзар хҕахуп ари аныхәа.

Ғаанбзиала шәнеилааит, анацәа, андуцәа, аехәшьцәа. Ааҕын лаша иацу аныхәа Март 8 гәыргъаҕхәашазааит, шәыҕнаҕақәа, шәыгәқәа рҕы!

Ажурнал «Амцабз»

Баграт Шьынқәба

Иаирума

Алаку-поема

Амшә кәашара

Иаирума, шугьарума?
Иару-мару, шугьарума?
Шьхацан дықәын ашьхара,
Шьхытын даван агара,
Дадынцәалон ахьчара.
Дахьцалакгы азатцәра
Ишьтапәало ишьтазан,
Абас ахьча дықазан!
Ҷнак изатцәра иамеикит,
Ақытарахь иакәикит,
Иааслаба пәагәаза,
Ихьатражәгы иазқәынцә,
Уи дашьызшәа ацхақәа,
Инап арфаш иатцакуа,
Дцон уи дкаха-бәалошәа,
Азыблара далоушәа!
Дцон уи дцәырқәа-цәырасуа,
Дмыццакыкәа, ирласуа!
Ус дышнеиуаз, дгәышьаха,
Иарбан ахьча дзыршанха?
Мшәи мышәхәари шынтаацәаз,
Иара ихәта игәылацәаз,
Ахьа наа ду иамцаны,
Ахьа цәқәыншьа иашьтаны,
Иару-мару шықартоз,
Даарылашәеит дшымгәыбзоз!

Ахьча

Иааирума, шугьарума?
Иару-мару, шугьарума?
Иарманыкәа кәарҶарума?
Иара иацу мышәхәарума?
Ахьа ирфо шықарума?

Амшә

Ахьча иааиз дыпшаргәума?
Иарбәа иаку абцарума?
Ибәа икыду хьатражәума?
Дызвагылоу қыдбажәума?

Амышәхәар

Каха-бәала кәарҶар,
Рапа-рапа катцала!
ДаҶеа пәытрак хаакәашар,
Нас узцозаргы уцала!

Чи-чи, дапә-дапә,
О, реро, рерашья!
ШәнеиҶапә, шәааиҶапә,
Иахцоит акәашашья!

Амшә

Хакәша-мыкәша шәартоума?
Ишәақь хара ихәкәкума?
Ишәақь тқьаргы, тәицума?
Ала Мура ицума?

Амышәхәар

Узыцәшәозеи, кәарҕеар?
Рапа-рапа кәцала!
Даҕеа ҕытҕрак хаакәашар,
Нас узцозарҕь уцала!

Чи-чи, даҕь-даҕь,
О, реро, рерашья!
Шәнеиҕаҕь, шәааиҕаҕь,
Иахцоит акәашашья!

Ахьча

Иааирума, шьугьарума?
Иару-мару, шугьарума?
Иарманыкәа кәарҕеарума?
Кәарҕеар ахәда цьюухарума?
Лабҕабоума, лакәума?
Амшә ирымоу чароума?
Атыкьхәаҕьы схысрыма?
Рыкәашара ҕыскрыма?

Амшә

Еи, сычкәынцәа, шәыкоума?
Зынза шәыбла тыхума?
Хаҕа дкылсит ҕшәымара,
Аха дашьтам шәыуара!
Ахы хақәкуп, ныцбага,

Хуаа-заа нылабга!
Уи шааткьяз атыкьхәа,
Са сынкахап ахыҕхәа!
Сыхәда ахәызба натцеикып!
Адәы инықәшып сшьазаҕьы!
Са сцәа хәымсыс кәахьчеитәып,
Нак иазигап ахьчаҕыҕь!
Шәан даныкам, шәыцбагап,
Асабицәа шәныциркьап,
Шәнапы-шәыхәда дрымцасып,
Уаҕа далгап шәынасыҕь!
Шәеидырххала шахала,
Шәдәықәигалап хәдакала,
Абна кәаза шәылигап,
Ақыҕарахь шәкылигап!

Амышәхәар

Унан, унан, кәарҕеар!
Ақыҕарахь уи хаигар,
Ашәыр хаакәа хамфари,
Мыш лашарак хамбари!

Чи-чи, даҕь-даҕь,
О, реро, рерашья!
Хәдхәалан хаигап
Ахьча илабашья!

Амшә

Унан, шәара агәықәхақәа,
Баша иҕазаап шәыблақәа!
Абна кәаза шәылигар,
Ақыҕарахь шәкылигар,
Хәыци-дуи шәхыччауа,

Алабытцәкәа шәгәйдцауа,
Егьацъара шәдәыкәырцап,
Ақьачақьра шәыдырцап,
Ианышәтахым шәдыркәашап,
Ианышәтахым шәдыркәамсап...
Сыда тынха дшәымазам,
Ижәбарангыы шәыказам
Шәахьяааз ашьхара,
Шәахыыхәмаруаз абнара!
Ғастоит, абна мчыказар,
Стаацәеи сареи халцуазар
Хазтәшәаз арыцъара,
Шъхымзак амгәа шысфара!..

Ахьча

Иааирума, шугъарума?
Иару-мару, шугъарума?
Иарманыкәа кәарҕарума?
Мшәи мышәхәари цәысжьысуама?
Бна мазажәк еибырхәома?
Игәхьяааибанган еипылама?
Ма иаасыкәшарц еидгылама?

Амышәхәар

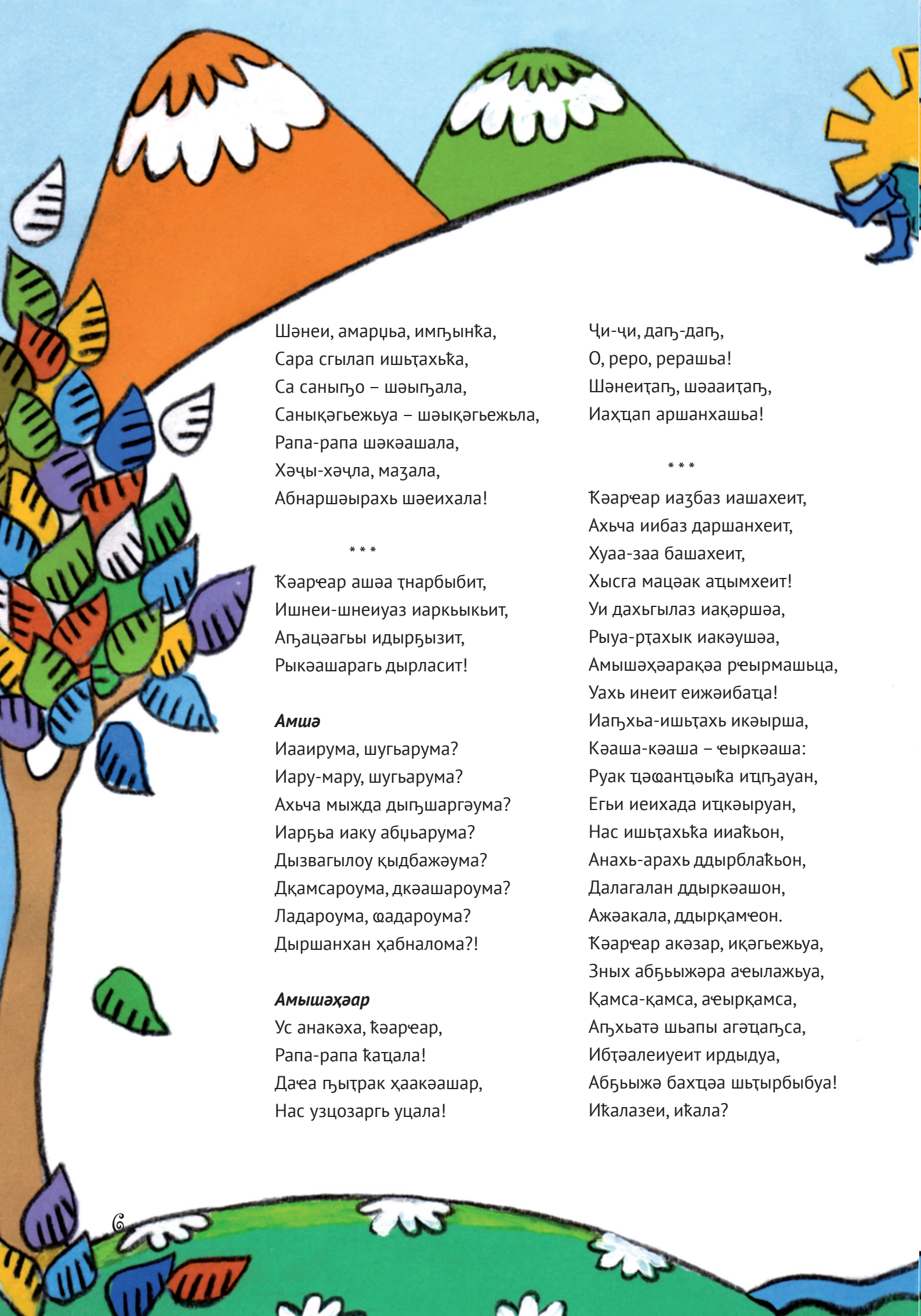
Икалазеи, кәарҕар,
Рапа-рапа хамкәашац!
Изхәартузеи нак хәихар,
Хазхара ахья хамфазац!

Чи-чи, дагъ-дагъ,
О, реро, рерашья!
Абнарахь хнеихап,
Ожә ихамбеит ацашья!

Амшә

Шәызҕу газа цәажәароуп,
Сара исхәо хашәцароуп:
Шәеимбҕыжәааны шәҕынашәхар,
Саргыы сыҕны сшәышьталар,
Хуаа-заа нылабга,
Абжыы ҕаца нылырга,
Шьяҕак хашьтырц иказам,
Ахы цахә-цахә башазам!
Кәашарами ижәдырзо,
Җсеикәырхагас иказоу
Абри шакәу шәасхәароуп!
Хәи, амарцъа, шәас, ура!
Кәаша-кәаша, иарума!
Еитакәаша, иарума!
Ахьча дгылоуп дхышьбарха,
Кәашарала дшәыршанха!
Уи дахьгылоу иакәршәа,
Хабаззеи ду иакәушәа,

Шәнеи, амарца, импунка,
Сара сгылап ишьтахька,
Са саныпо – шэыпала,
Саныкэгьежьюа – шэыкэгьежля,
Рапа-рапа шэкэашала,
Хэчы-хэчла, мазала,
Абнаршэырахь шэеихала!

Кэареар ашэа тнарбыбит,
Ишнеи-шнеиуаз иаркыкыит,
Апцацаагы идырбызит,
Рыкэашарагы дырласит!

Амшэ

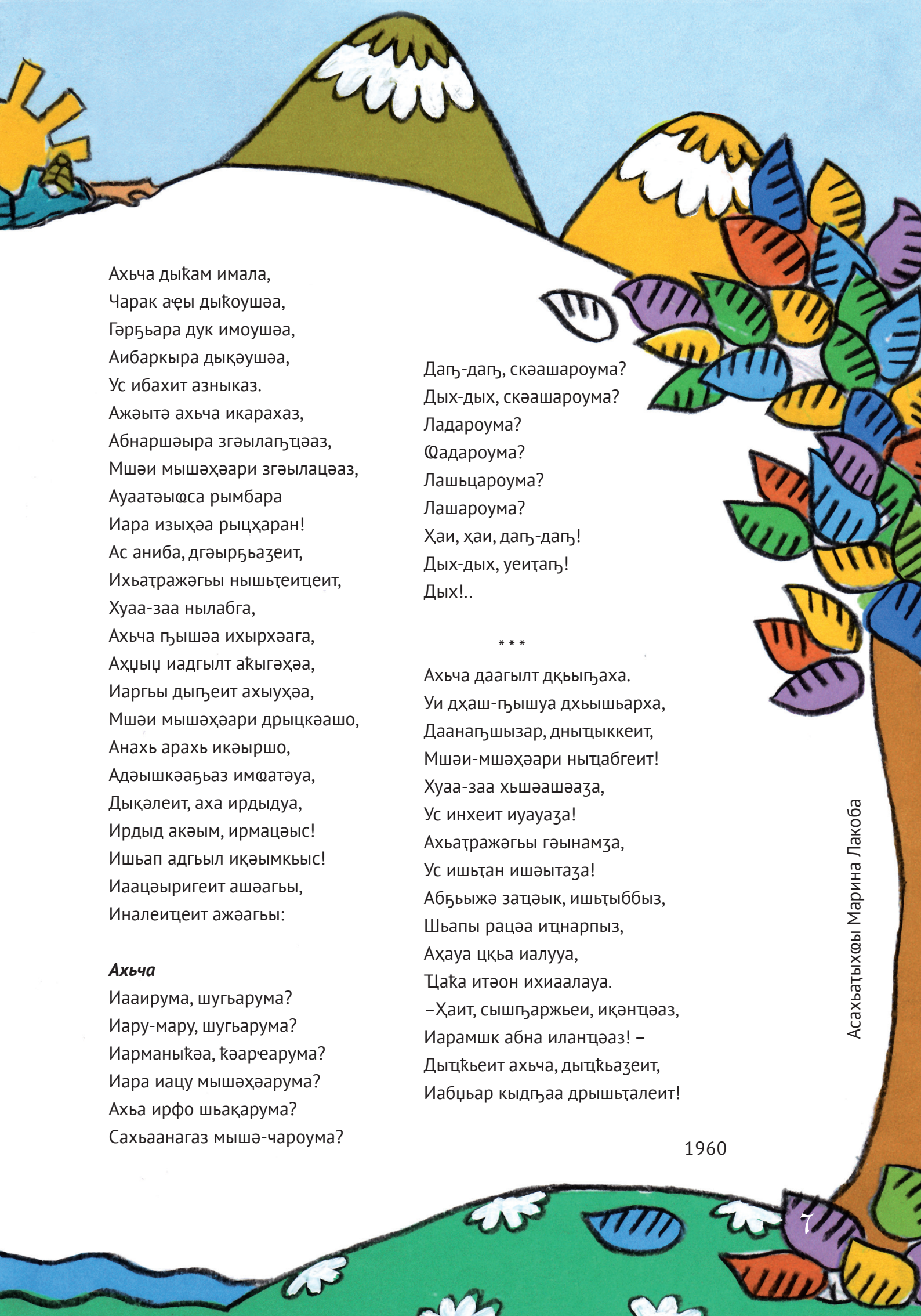
Иааирума, шугьарума?
Иару-мару, шугьарума?
Ахьча мыжда дыпшаргэума?
Иарбья иаку абцьярума?
Дызвагылоу кыдбажэума?
Дқамсароума, дкэашароума?
Ладароума, фадароума?
Дыршанхан хабналома?!

Амышэхэар

Ус анакэха, кэареар,
Рапа-рапа катцала!
Даеа пыттрак хаакэашар,
Нас узцозаргы уцала!

Чи-чи, дап-дап,
О, реро, рерашья!
Шэнеитап, шэааитап,
Иахцап аршанхашья!

Кэареар иазбаз иашахеит,
Ахьча иибаз даршанхеит,
Хуаа-заа башахеит,
Хысга мацэак ацымхеит!
Уи дахьгылаз иакэршэа,
Рыуа-ртахык иакэушэа,
Амышэхэарақэа реырмашьца,
Уахь инеит еижэибатца!
Иапхья-ишьтахь икэырша,
Кэаша-кэаша – еыркэаша:
Руак цэванцэыка итцьяуан,
Егы иеихада иткэыруан,
Нас ишьтахька ииакьон,
Анахь-арахь ддырблакьон,
Далагалан ддыркэашон,
Ажэакала, ддыркэамеон.
Кэареар акэзар, икэгьежьюа,
Зных аббьжэра аеылажьюа,
Қамса-қамса, аеыркамса,
Апхьатэ шыпы агэцапса,
Ибтэалеиуеит ирдыдуа,
Аббьжэ бахтэа шытырбыбуа!
Икалазеи, икала?

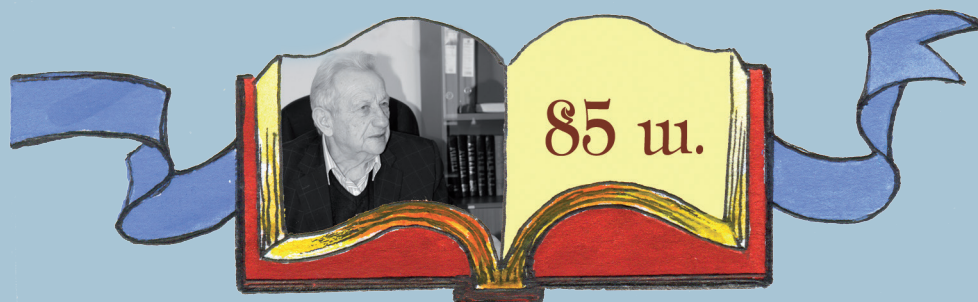
Ахьча дыкам имала,
Чарак аҕы дыкоушэа,
Гэрбьара дук имоушэа,
Аибаркыра дықәушэа,
Ус ибахит азныказ.
Ажәйтә ахьча икараказ,
Абнаршәыра згәылаҕцәаз,
Мшәи мышәхәари згәылацәаз,
Ауаатәыҕса рымбара
Иара изыхәа рыцхаран!
Ас аниба, дгәырбьазеит,
Ихьәтражәгы нышьтәеитцеит,
Хуаа-заа нылабга,
Ахьча ҕышәа ихырхәага,
Ахьыц иадгылт аkyгәхәа,
Иаргы дыҕеит ахыухәа,
Мшәи мышәхәари дрыцкәашо,
Анахь арахь икәыршо,
Адәышкәаҕьаз имҕатәуа,
Дықәлеит, аха ирдыдуа,
Ирдыд акәым, ирмацәыс!
Ишьап адгьыл икәымккыс!
Иаацәыригеит ашәагы,
Иналеитцеит ажәагы:

Ахьча

Иааирума, шугьарума?
Иару-мару, шугьарума?
Иарманыкәа, кәарҕарума?
Иара иацу мышәхәарума?
Ахьа ирфо шыақарума?
Сахьаанагаз мышә-чароума?

Даҕь-даҕь, скәашароума?
Дых-дых, скәашароума?
Ладароума?
Ғадароума?
Лашьцароума?
Лашароума?
Ғаи, хаи, даҕь-даҕь!
Дых-дых, уеиҕаҕь!
Дых!..

Ахьча даагылт дкыҕьаха.
Уи дхаш-ҕышуа дхышьарха,
Даанаҕшызар, днытыккәит,
Мшәи-мшәхәари нытабгеит!
Хуаа-заа хьшәашәаза,
Ус инхеит иуауаза!
Ахьәтражәгы гәынамза,
Ус ишьтан ишәытаза!
Аббьыжә зацәык, ишьтыббыз,
Шьапы рацәа ицнарпыз,
Ахауа цкәа иалууа,
Цака итәон ихиаалауа.
–Ғаит, сышҕаржьеи, икәнтцәаз,
Иарамшк абна иланцәаз! –
Дыцкәеит ахьча, дыцкәазеит,
Иабцъар кыдҕаа дрышьтәлеит!

Аңсны жэлэр рышәкәыффы, Д. Гәлиа ихъз зху Аҳәынҭқарратә премиеи аорден Ахъз-аңша I афазареи занашьоу Алықьса Гогәуа сынтәа 85 шықәса ихъйит.

Ахәычқәа! Шәара ибзианы дыжәдыруеит ифымтқәа рыла, урт ашколтә программа иалоуп, насгьы шәара бзиа ижәбо шәжурнал «Амцабз» редактор хадас аус иуан.

Алықьса Ноча-иңа Гогәуа диит 1932 шықәса март 15 рзы Гәың ақытан, Ацъамңаз-ра аҳаблан. Алагартатә җара далгеит иқытә гәакьафы, нас иҗара иацыйеит Ткәарчал, ашьтахь Пқәашьтәи абжьаратә школ далгеит.

1955 шықәсазы Ақәатәи апедагогтә институт аурыс филологиатә факультет даналга дталоит А. М. Горки ихъз зху Москватәи алитературатә институт, 1960 шықәсазы далгоит.

Аус иуан Аңсны ашәкәтыжьыртәфы, ажурнал «Алашара» афы.

1989–1997 шықәсқәа рзы Аңснытәи ашәкәыффыцәа Реидгыла аусбартә дахагылан.

Афәра далагеит данхәычыз инаркны, раңхьатәи ажәабжь икьыңхьит хә-класск рфы дантәаз.

Еицырдыруа ипрозатә фымтқәа еиҭагоуп акыр егырт абызшәақәа рахь.

** * **

Адәышшафы ихфәежьхаахьоу аҳаскьын, ирхны ишьтоу атәа аффы ахуп.

Адәышшафы ақышә цәаакы абри аҳаскьын инылакуа ихәуеит аеан, аетцыс ацакәашо.

Амра гылан ианнақәыпха, ахы фышьтыхны изыргәыбзыгуаз ашәахәақәа ифарыцагылт.

Алацәақәа неикәыпсаны.

Уи алымхацәкәа ақәыжьны иахьгылоу еиҭагәалашәоит еснагь иагәалашәо.

Зынза имархәацны фыц ианырыбжьаз акәын.

Еимгеимцарак ағы, иахзызо изаазаз, изыбжъаз арцыс дақәтәаны, ажәлар ицъаршьо иқәгылан ишыхәмаруаз, иқәкьан аеазнымкылакәа ицаны икаҳаит.

Иара акгы амыхкәа иџацкьейт, аха ацшәма уа дынхейт...

Ажәлар агәырқьхәа ианынаихеибагәа иеааитцихит.

Аеыбгаказа еызқәала дтахеит... Аеысакаса данцаны, «Ауау» еицш, «Азар» хәо дрыма инацысит.

«Азар» рхәон. Арцыс иџыза бзиа ихәон ахапа...

Ибжы цәаа-цәаауа ахауа еиџнахуан.

«Азар» рхәон. «Азар» рхәон...

Аеысакаса дақәтан, иуапа дылаҳәаны дыргоит итаҳаз аеыбгаказа...

Ахы ақәыжъны игылоуп аеан...

Ус ишәаны ахы иџахоит.

Аецыс ашьапоукәа хышьашза цъарак изгылом.

Иџуейт, иџуейт, иџуейт.

Апкара-пкараҳәа адәышша ахи ацыхәеи еимнадоит.

Уи ашьа еилашуейт.

Ажәџан акынтәи акәушәа, алымха акынза иааџуейт арашькәа рхашья иапхьошәа... Адгьыл рееиуатәны иахьнеиуа дыдрацас ршьапышьтыбжъ ааџуашәа.

Аргамаду иахауейт аецыс урт рышьтыбжъ...

Ишцапыруеи! Цхызла иамбацзар, лацшәаба иамбац ари еицш аџшьа...

Нцәара зықәзам акаршәрақәа ирықәхысаа инеиуейт аацсарейи цсшьарейи ззымдырзо арашькәа...

Ахы хәычы шьткәыцәаа икны, ашьапоукәа ирықәгыла инеиуейт иаргьы, ари адәы-тшәа иазымкуа...

Убарт зышьтыбжъ агәы иқәыџуа арашькәа ирывагылоушәа.

Ихарацәаны ианцалак, аин ахьгылоу абжы тахәаеца иаақәырқәыруейт:

Хара умцан, хара умцан!
Ухынхэы арахь, арахь ухынхэы!
Аецыс иахауеит ани аґьатцэыґьатцэыбжы,
аха аеазынкылом.

Аеан еикэырццакны икэырқэыруеит:
Уртқэа зегьы урыхьзап, сара аңсыха сыт!
Ухынхэы!

Аецыс аахынхэуеит. Икэлаауа аин
инадыххылан иаагылоит.

Ахы нахьшы-аахьшыа, уи агэшэа-мшэа ахэазшэа иаартынчуеит.

Нас ақышэ шкэакэа хэыцы аин ачыргэ инадкылан, икэыбзкэыбзуа
икоу акымацэқэа руакы нафьтцакны, абз ѿанцаны афеажэѿан
инаднарґэґэалоит. Ахаскын аза агьама алкьо, афы еиманахэахуа,
ақыркы иѿтысны иңхаза афынанахоит ахш.

Агэашьамхы тазцо, ухаи-ени иаззырхауа, абаѿ ацэыласны, ашьамхы
зырцьбаро ахш.

Азышхэеиңш иажэуа ахш.

Аецыс азхара ахш анацэалак, аин инакэша-аакэшоит.

Нас иаразнак инатрысны икэаша-кэашо иаакэлоит.

Аеан агэы ицаххны икэырқэыруеит:

Умгэакын!

Ааигэа указ!

Аецысгыы аеыннакылоит. Ашьапы хышьыашқэа хара-хара иргылан,
ақышэ лагзо, ашьац цшқақэа цшааны иныхнатцэтцэа-аахнатцэтцэоит.

Аеан дырѿегьых аеаартынчуеит.

Уи агэы икэыѿуеит «Азар».

Алацэакэа еикэыпцаны иахьгылоу, еикэатцэа-еикэатцэаза нак-аак
алаґырзқэа авцыжжны, ашьшьыхэа ацламхэа тахақэа ирталан илеиуеит.

* * *

...Ашьха хоура икәу анакәоу айкәңараф ифалшәоит уи АЗЫ ЦӘЫКӘБАР. Илбаазома ухәартә аеыларкәны уи ианыңшылоит ажәџан иатцәа. Иакәагҕаа иаакәшоит ахра еибаркырақәа. Аблабарта, аныңшыларта рибамто...

Уи ииуеит цсра ақәымларц...

Ианиуатцәкьа цәыкәбарк иакараны иациуеит амшын амчи абжьи...

Аетцәақәа кыдыџџы ца-змазам адунеи иналацәон...

Ашәақьхәшәеиңш ахауаф ибылуан аметеоритқәа.

Ииазаауан атоурых агьежь иатцахаз ажәларқәа, икахауан аимпериақәа...

Зны-зынла аеыкәаха акәыршан иааңшуан амза... анцәа иашьяпкраз анеира иахьякәытцхьоу ауахәамаф икыдхалаз аныхачаңеиңш.

Икеикеиуа ишиц ииуеит уи анакәоу айкәңараф азы: рҕы цәажәоит арџашқәа, рыңсы тоуп азиасқәа, ацәкәырца хуп амшын...

Цака аңшахәақәа, агаҕақәа, ахәкәа икьаны ирыкәыңсоу анхарақәа рҕы цьара, ашьшьыхәа, инапқәа назаза рыңсы ршьарц инаиватцан, иееитцихуеит азәы...

Аетцәа кыднахуеит ахәхәабжь.

Аха, еснагь еиңш, еиха агәафра аныкәзгы, уахык иалагзан анацәа анышлозгы, игәеибатон ацкәынреи азҕабреи...

Шарңазык аетцәа кыднахуа ибжьи гарц ҕыц ииз асаби...

Абри анакәоу назаза зыңсы танато еиңш абзиабара аңстазаара аңсы танатоит.

Ғынла уи ахынзацо иажәуеит амра ашәахәақәа рыңхара.

Уахынла иџежь-џежьза, атцәакалақәа реиңш, ажәџан иатцаңсоу аетцәақәа заагҕала, ииасны ицоит, ицоит...

Абас ииуеит цәыкәбарк азы, азиасқәа рыңстазаара, амшын абжьи...

Нагзара ақәзааит зегьы ирыцку атцабырг ду – Аира!

Ароман «Аеыкәаха» акынтә

Лиолиа Тэанцха

АЛАКЭ БАХЧА

Лакэи-лакэи рдэафы,
Ашьхеи агеи рыгэтафы,

Ха ихаазон абахча ссир,
Хкы рацэала ашэыр-ақэыр!

Уа, алқэа изқэахтоз азахэа,
Ажэван иалан икахэхэа.

Радла игылан ха храса,
Радла игылан хабхэаса.

Ех! Ишцаказ хмалқэа рмал,
Хмандарина, хпатырқал!

Икан хбахча ахафы,
Ашьхагэара иалхны амфы.

Убла хыркуан атамашэт,
Убла хыркуан абхэасашэт.

Нас тагалан урзыпшыр,
Рымахэ хыхэан цака ашэыр!

Хбахча амра иагэацхон,
Харти цэарти еикэацхон.

Лахачан нас хэырмачан,
Сасра иахтаауаз рацэан.

Жытаарамза атас збахъаз,
Амачар ха хэы изыжэхъаз,

Ражэа иалан – Кэтышъа лбаа,
Алакэ бахча шыкоу жэба!

Азэ дымфасуеит, апшқа дкьяасуеит,
Амфә иқәуп ағиара.
Ифәцаза асаркьал иасуеит,
Сызлагылоу ағара.

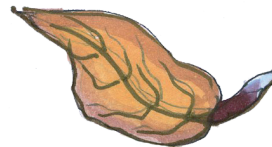
Шьта дабакоу, дхатцарпысуп,
Сан лмаҫа хәыц Аслан.
О, дыссируп, цәгьа дыссируп,
Хьызычыдан ихьзысцеит Сослан.

Беслан ихьзуп уи иашьейтцыб,
Азэ дубар егыи духаштп.
Илыбаргәузеи нас сахәшьейхаб,
Алхас иакәзаргыи изхашт.

Саб ахышла дгәырғьа-гәырғьоит,
Хоык а-Нарт хәыцкәа ддыргәғәоит.
Даду! – фьртүеит, – О, даду!
Хатцағьеок иеипш рыбжьы рду...

Хашта фьхоит хәычы бжьыла,
Бжьы халалла ихырку.
Иргәыбзыгуа иацуп пшьаала,
Анду лашәа игәыку.

Хаштаф атла ду затцәхеит,
Абгь өежькәа зегь апхеит.
Адгьыл иқәиоуп иаапсаха.
Сан еизылгоит дынтцәаха.

 Тагалан, тагалан,
 Ушэыгакэа цшзоуп.
 Адгьыл рхы ыкэцданы,
 Абгьы шлакэа иоуп.

Ажэоан реатан,
 Идэыкэлеит ацсаа.
 Атэыла цха гэатан,
 Иахьыкоу азкэа.

Ацла махэ хаха,
 Уажэ хаштае избоит.
 Измада атэаха,
 Ахеи-чеи быжкэа гоит.

Афе-мафе аныхэа,
 Лыхнашта иеырбоит.
 Тагалан уныхэа
 Харгьы иахгэацхоит.

Амчыбжь алагоит иахьала,
 Амчыбжь алагоит шэахьала.
 Нас фашоуп, ихашоуп,
 Амш иаха-иаха илашоуп.
 Ацшымш – цшьашоуп,
 Ахэымш – хэашоуп.
 Амчыбжь сабшала ихырцоуп,
 Амчыбжь мёышала инырцэоуп.

Агэил пытит абахча агэтан,
 Уахь атцаракэа цыруеит,
 Амра ацхарра цшьаала реатан,
 Ирхэо ашэа угэы артэуеит.

Сгэы иацэтэымзам ашэа кэанда,
 Аапын гэтыхала итэуп.
 Уа ишэтит, агэилгьы ижэбанда,
 Ажэтыс аaira иазыцшуп!

ХАНЗА

Санду лыхьзоуп лара илыхьзу,
 Санду шэышыкэса иреихаз.
 Шьта уи иеицшым ахьз ицэызу,
 Ханза – цьаршьоит изахаз.

Уи дзеицшу сызхэом ажэала,
 Дызшаз дисасуп зынза.
 Лашэахэ схэоит сара гэыблыла,
 Амра дацуп дыцшзаза.

Ханза сымра, Ханза сымза,
 Ханза сышэтыц зызхауа.
 Дышцарнаало лыкэла-лэыза,
 Дыкэуп хашта дшэахэауа.

Ацлеи ацакьеи еинкьо,
 Адунеи зегь еимзыркьо,
 Ацша соуп, сара ацша,
 Шэахэоуп, шэсышьталан сшэыцшаа.

Шэыбла хыскуеит, са сыцшзоуп,
 Аха ижэдыруз, цэгьа смазоуп.
 Иалшоит ахьтафэы шэсыблыр,
 Ма шэеигэныфэанза сзытыр.

Ссуп, сышкэакэоуп, са сыцшзоуп,
 Аха ижэдыруз, цэгьа смазоуп.
 Бабадугьы даап лассы,
 Шэааи, адэашка, шэыццакы.

Ишэартоуп амра аныцхо,
 Кэароуп, зыткэоуп истынхо.
 Зны сышьталар шэамхахьы,
 Шэцап чаразра ахэахьы.

Ма сеигэыдышэца нак-аак,
 Амца цартцар ауацьяк,
 Ишэырцхап шэнапкэа ихшэааз,
 Аныхэа уцэызит исыцэшэаз

**Ажурнал «Амцабз» сасцааны иатоуп Б. Шынкэба ихыз зху
Аќатэи абжаратэ школ № 1 аҕшьбатэи акласс айафцаэ**

САРА СЫҚАЛАҚЫ

Сара сықалақы иахьзуп Аќэа. Аќэа Ацсны иахтнықалақыуп. Аќэа шытоуп Амшын еикэа афыкэ афы. Хара хыхь еспхынра иаауеит ацсшьафцаэ. Араќа ирбоит дара ртэылафы иќам ациааќэеи ашьырќэеи. Сара сықалақы даара ицшзоуп, ибеиоуп. Ацхын ауаа азталара амшын ахь инеиуеит. Араќа ахауа даара изфыдоуп. Ашьапыцьаф иатцэарала италахауп. Сықалақы афы иќоуп аботаникатэ бахча. Уаќа иуцьылоит даара акрызхьтцау ацлаќэа, ациааќэа. Ажэакала, сара даара бзиа избоит сықалақы.

Аида Барателия

АБАТ ХЭЫЧЫ Алакэ

Инхон-инцуан абат хэычы Бажэгэалеи. Уи ус ахьзын, избанзар ибажэгэалеиуа ашта итан, хэычи-дуи уи зегьы бзиа ирбон, иалахэмаруан.

Энак Бажэгэалеи агэшэ аартны ишыќаз абеит. Ашта интыцдын абна инылалеит ан ацшаарц азы. Ицо, ицо, ицо ишнеиуаз, жьак апылеит.

– Ажьа, ажьа, сан цьаракыр иубазар? – ицааит Бажэгэалеи.

– Уан, нахьхьи азхькэ афы ихэуеит, – ахэеит ажьа каца-цаца.

Абат хэычы азхькэ ацшаарц идэыќэлеит. Ицоит акэараќэа иртысны, абна ккараќэа ирылсны, аха иабом азхькэ. Уаха алымшо ианаафса, илатэан ацэуара иалагеит. Ус, ихынхэны афныќа иауаз акамбашь абат штэуоз инадгылеит. Даара игэыргэеит Бажэгэалеи хэычы ан ахьабаз, иагыз-беит уаха ахала цьара имцарц.

Александр Аиба

САРА СЫҚАЛАҚЫ

Сара сахьынхо аќалақы иахьзуп Аќэа. Аќэа хара хадсадгьыл иахтнықалақыуп. Уи хтэылафы иќоу аќалақыќэа зегьы иреихауп. Аќэа даараза ицшзоуп.

Аќэа Амшын еикэа ихькэгылоуп. Уи атоурых ду змоу, адунеи афы ижэытэзатэиу аќалақыќэа иреиуоуп. Араќа иуцьылоит ацсуаа хтоурых иадхэалоу абаќаќэа: Баграт ибаа, Аќатэи абаа, Баслатэи ажэытэ хахэцха, иара убас Ацсны жэлэр рпоет ду, ашькэыф Дырмит Гэлиа ибаќа, ифны-музеи, Ацсны рацхьатэи Ахада Владислав Григори-ица Арзынба имузеи. Аќалақы агэтань игылоуп Ацьынцьтэылатэ еибашьраан Ацсадгьыл зхь аќэызтаз Афырхацаэ рбаќа. Аныхэаќэа раан ажэлэр цыхэаццэара рымамкэа иацаауеит ари абаќа.

Ацсшьацаэ зтауа атыц пшзараќэа иреиуоуп Аќатэи аботаникатэ бахча. Араќа иуцьылоит зыффы лаха-лахауа абахча зырпшзо еиуеицшым ациаа хкќэа.

Ажэакала, Аќэа даара акрызхьтцау қалақыуп, уи акыргьы ахтысхьеит.

Хаќалақы хайчахалароуп, пату акэхцалароуп, бзиагы иахбалароуп!

Камила Ториа

СЫҒСАДГЫЛ

Аңсны – аңсуа идгыл, аңсуаа рхатэы бызшэа ахыкэыџуа, сара сахынхо, сахыз, иахьсызхауа, атцара ахыстцо, схатэы бызшэала сахьцэажэо, ари аңсуаа Анцэа ирацэеишьаз адгыл, Анцэа итыц хэа изышьџоу ауп.

Геи-шьхеи рыбжьара Анцэа иишаз, ашьха ҳараккэа зхагылоу, Амшын еикэа ацэқэырцакэа зфэхэмаруа, Аңсны зхазы изтахыз рацэафын, аха аңсуа жэлар ршьа картэазаргы, ирылшеит уи ахьчара.

Иахьазы Аңсны ихьыңшым хэынцқарроуп, зхы иаеиғз аз ацэицэа гэмшэакэа рыбзоурала.

Нагзара ақэзааит Аңсны, Аңсуа бызшэа, Аңсуара!

СЫҒСАДГЫЛ

Нара Дбар

АМШЫН АҒЫ

Аены мейшан. Амра цхон. Сани сареи амшын ахь чыкэабара хцеит. Амшын цынчын, ацэқэырцакэа ыкэамызт. Уи азыхэан уахьынацшуаз зегьы даара ицшзан. Дук мыртыкэа саб, сашьцэа Илиеи Александри иман дааит.

Хара ҳаб азсашьа хиртцон. Хшьапкэа хтны ахахэкэа рфы аныкэара хцэуадафын, аха нас хашьцылеит. Ханаацса, афныкэа ацаразы аееи быцара ҳалагеит. Амфан саб атцаршэ ҳзааихэеит, ҳара хгэырғьара даеа гэырғьарак ацлеит. Сара ари амш ахаан исхашцзом!

Сырма Гьергия

САРА СЫҚАЛАҚ

Сара сықалақ иахьзуп Акэа. Сара сзы адунеи афы еиғьу қалақь ыкэам. Арака сахьынацша-ацшлакгы исызгэакьоу тыцқэоуп. Зегь реи-ха бзиа избоит Акэатэи ашьха аҳаракыра афьнтэи ақалақь Акэа алацшра. Амшын еикэа ацэқэырцакэа ақалақь ахэаакэа ирыдсылоит. Зны-зынла хэылбычехала стэацэеи сареи бзиа иахбоит амшын ацшахэафы анеиааира. Дарбану ара иумбо. Утынха дұтахума, уфьыза дұтахума зегьы ара илеиџеиуеит. Ицабуп хэа иасхэоит Анцэа абрака сахыз азы.

Сара бзиа избоит сықалақь Акэа.

Хамида Зақараиа

Ансоу Бармышьаа

СЫҒСАДГЫЛ

Сара стэыла иахьзуп Аңсны. Аңсны жэйтэнатэ аахыс аңсуа итэылоуп. Акыр зқышықэса зхыцуа атоурых ду амоуп.

Аңсны абеиарақэа зегьы ирхадоуп аңсуа идоухатэ культура, итцас, икьабз, аңсуа бызшэа афеиара, аихаҳара. Абызшэа беиоуп жэлар рфеацыцтэ хэамтақэа рыла, урт иаадырцшуеит аңсуаа рынхашьа, рынцышьа, ртоурых. Ажэлар рхэамтақэа ишхархэо ала, Аңсны ҳазшаз Анцэа ихазы инижьыз тэылоуп, аха аңсуа иламыс ҳаракны аныкэгаразы ҳамтас иитеит.

Сыцсадгыл Аңсны афатэ тоурых уахэацш-уазар, ирацэаны агэақрақэа ахтнагеит. Адгыл шьала икэабаны, аибашьра иагэылсны, Аңсны ахақэитра аиуит. Шьала изкэабаз ацэицэа Аңсны ҳара афар иахзырыхьчеит: бзиа иахбаларц, иатаххар дара реицш иахахьчарц, аңсуара хмырзырц, хбызшэа ҳарфеиарц, хкьабзкэеи хцдасқэеи хмырзырц азы.

Ах иңа Иуанеи абгалаци

Аурыс жәлар рлакә

Дықан Берендеи захъзыз аҳак, уи хөык аңаңә иман, аитыбза Иуана хәа иархәон. Ах зеиңш кәмлаңыз абаҳча еитәазан иман, уа иқан ахыи иафызаз аңәәкәа зәалоз аңлагыи. Ах ибаҳча дңаланы абарт рғыычра далагеит азәы. Ах иңаңәа неиңәажәан, инеимда-аимдо абаҳча ахылаңшра реазыркиит. Аиҳабгыи уи ишьтәнеиуазгыи ағыыч ңыаргыи дрызгәамңеит. Иааит аитңыи абаҳча данахылаңшуаз аамңа. Аңх агәы аафнашахыан еиңш, днаңшызар, игәеиңеит абаҳча ишаахалашаз. Ибеит ңсаатә ңыашыахәык ааины ишаакәтәаз, нас аңәәкәа ирымңкласны рыфара ишаләгаз. Иуана уи аңсаатә днамңасны икырң далагеит, аха аеимжәаны иңеит. Изаанхаз иалшәаз ахәың затңыык ауп. Уи ахәың кны дахыгылаз ах иңа иңаххеит аңсаатә аҳтынракны икәзарң, ихъзыркха икоу атра иңакны имазарң. Абри игәтакы анагзаразы, реаршан, ах иңаңәа ңшаауа реынархеит. Азәы алада дңеит, еазәы – аәада, ахңатәи ихы ахынахаз даеаңыара.

Амәа дықәын Иуана акраамңа, дааңсеит. Дышнеиуаз иеы агәра аафәрхханы дылңеижәңан, дахынатәаз дыңәеит.

Иуана данааңш, иеы убар иаахә, абаәкәа имңаңсоуп. Ари даара илахь еиқәнатңеит ах иңа. Ус, иаалыркыаны, иаңхыа иааины иаагылеит бгалаңк.

– Узықәшәаз хыаас икаумңан, Иуана, – аҳәеит иара. – Уеы зфаз сара соуп, даара сымлашыан, аха уи аңкы акатцаразы уматң зуеит изласылшо ала, уеы иаатшәо анагзара сазхиоуп.

Ах иңа Иуана ахышәтхәа абгалаң днакәтәан, аңсаатә ңыашыахә ахыкәаз атәылахь дңеит.

– Умңшын, Иуана, – аҳәеит абгалаң. – Аңх каууа икоуп, аҳтынракны

рыгәкәа каршәны ицәоуп зегъы. Аҗзы ухытны, аҗсаатә җашьахә уманы уҗааха. Амала, иудыруз, уи зҗаку иалакыстәым.

Абгалаҗ иахәаз ихыхы иаимгеит ах иҗа Иуана. Аҗсаатә җашьахә зҗакыз, ихыркха иҗаз аҗра ааныжра илымшеит. Аха дшынахысыз еиҗш акарахәа абжы аагеит. Иҗыхеит ахҗынра зыхьчоз, ах иҗа инаимҗасын, даанкылан ах иҗкны днаргеит.

– Ибзиоуп, – ихәеит ах. – Иҗауҗаз уанасыжьюеит, ах иҗа. Иуҗтоит, иумаз аҗсаатә җашьахә, зҗырҗәкәа еилаарҗыруа, ихыпшшәылаха иҗоу аеыҗ ааганы саҗхьа иааургылозар.

Ах иҗа Иуана дааласны абгалаҗ днаҗәтәан, зҗырҗәкәа еилаарҗыруа аеы ахыҗаз дҗеит.

– Умцшыкэа унеи, – ахэеит абгалац. – Атцх каууа икоуп, ахтынраќны рыгэќэа каршэны ицэоуп зеггы. Аеы тыг, аха аѓэра уаламќысын.

Љацхэа абгалац иахэаз ихахыы иааимгеит ах ица Иуана, аѓэра ааникылеит. Иара убри акэхеит, ахтынраќны зегь фыхеит. Уаќатэи ах иќаитцеит даалаган адца, Елена Ахазына дымцаирсырц.

Дыцрит ах ица Иуана, али-цси рыбжэара абгалац даќэтэаны Елена Ахазына дахыќаз днеит. Уи абахча дтан илхылацшуаз лаазаџцаа лышытаџуа. Абгалац ааќэгьежын, Елена даашытцааны, аќэаќэа дныќэыртэан дагеит. Абгалаци ах ица Иуанеи Елена Ахазына дрыманы рышытахыќа иаагьежыит.

Ах ица Иуана имцадырсыз бзиа дибейт, ицсы лылахеит. Итыхымхеит уи ах дизынижыыр.

Зпырцэќэа еилаарцыруз аеы ахыќаз ахтынраќны ианнеи, абгалац Елена Ахазына акэны иаацэыртцит. Инаганы ахтынраќны ианынижь, ах ица Иуана уи азы зпырцэќэа еилаарцыруз аеы иртеит. Уи ахэда дныќэйикын, Елена Ахазына диманы ифааихейт. Дахэаахэацшыз, абгалыцгы ишыталаны иаауейт. Иаакылсит урт ацсаатэ цыашэахэ ахыќаз ахтынраќны. Абгалац зпырцэќэа еилаарцыруз ены иааќэгылейт. Инаганы ах ифацхэа ианаацэырига, уи азы ацсаатэ цыашэахэ иитеит. Ах ица Иуана иеы ахэда дыќэкны Елена Ахазына дшааигоз абгалацгы аарыхэзейт.

Ах ица Иуана абгалац днеихырхэейт, даѓэаахынхэит аџныќа зпырцэќэа еилаарцыруз аеы даќэтэаны. Иаб изы иааигейт ацсаатэ цыашэахэ, ихазы цхэысс – Елена Ахазына.

АЦЫҒ АКОСМОС АХЬ ИНАЖӘГ

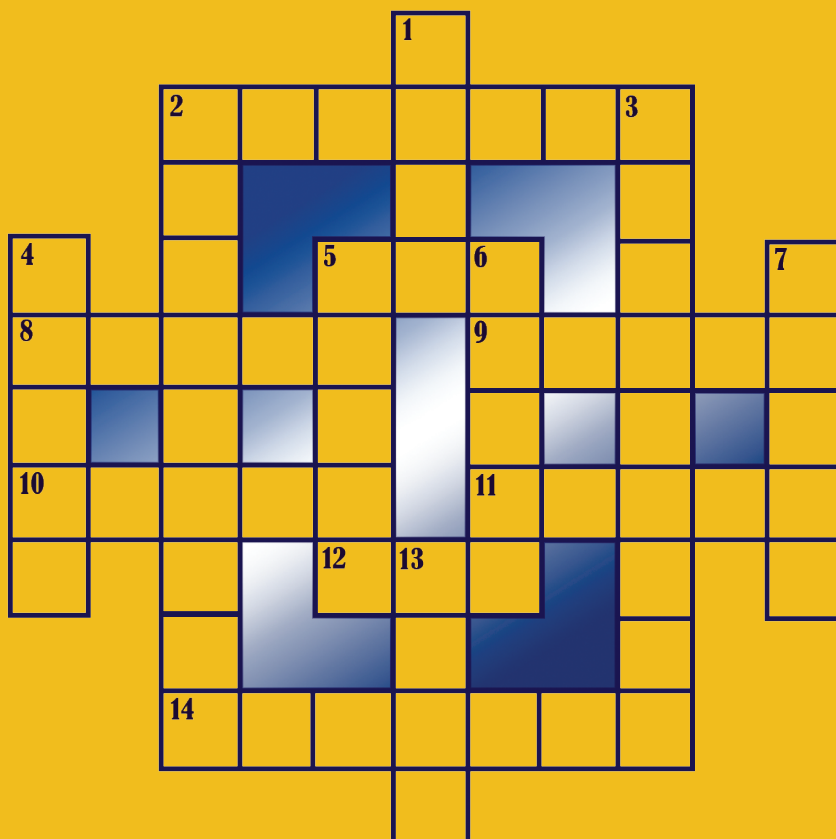

Ацәа иану ажәеихда атакқәа: Лана, Владислав, анбан, Назир, нас, Ардон,
раа, Ацсны, ритар, ианцыслак, ирцаа, Иаганов, Сазаа, ацсуа, Комаров, алас.

Ажәеиҥда

Армарахьтә арғарахь: 2. Аҥсны Афырхатца, айбашьҭы ижәла. 5. Аидхәалага. 8. Аршәы зытит архьшәашәагаҭе ... 9. Хьзуп. 10. ... Урыстәылеи аиқәышахатра рыбжьартцеит. 11. ... цацха. 12. Ноурыз атлақәа ... ишьтәитцеит. 14. Аҥснытәи ашколқәа руак зыхьз аху акосмонавт.

Хыхьынтә цақа: 1. Хьзуп. 2. Ахаҭыц знык ... иуашәшәырахоит. 3. Аҥсны раҭхьатәи Ахада ихьз. 4. Лагә ампыл ... аисра иақәытцуан. 5. Хьзуп. 6. Аижәлантәқәа. 7. Арцага шәкәы. 13. Зыкапан мацу.

АМЦАБЗ

№2, 2017

АРЕДАҚТОР ХАДА ИННА АҤАШПЦҤА

Аредақтиатә еилазаара:
Е. Ажьыба (аредақтор хада лхатыпуаҭ, атакзыпхькәу амазаныкәгаҭ),
А. Гогәуа, Гә. Кәыцниацха,
В. Цәыцьба (асахь. редақтор),
Н. Кәыцниа (ақәша аредақтор).
Компиутерла еиқәлыршәеит С. Сазба,
акьыпхьҭы Н. Кәарчиацха.
Акорреқтор Ц. Киутцха.

Ажурнал сахьала еиқәиршәеит
В. Цәыцьба

Аредақтия атызтып: 384900. Ақәа ақ.,
Ажәанба им., 9. Атәл: 226-25-52

Амцабз (Пламя)

Детский журнал Союза писателей Абхазии.
Выходит один раз в 2 месяца.
Адрес редакции: 384900, г. Сухум.
ул. Званба, 9. Тәл.: 226-25-52
Отпечатано ЗАО «Арашь»
г. Сухум, ул. Эшба, 168

Акьыпхьыртахь ирытәууп:
Аформат 60/84 1/8.
Аофсет кьыпхь хькы 1, 86 кь.бгьыц.
Атираж 4000.
Аҭәтцацқа
Икьыпхьып ИАЕ «Арашь» ақны

Итыцәеит 1957 ш., лацара (май) мза аахьыс

Ацәа иану асахьа тьлхит Ельвира Бениа